

Oxögat

nr 3
2016

MEDLEMSBLAD • FÖRENINGEN VADSTENA-AKADEMIENS VÄNNER

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Kära VA-vänner!

AV INGA LEWENHAUPT

Åter har Vadstena-Akademien lyckats prestera en sommar utöver det vanliga och vi kan såsom dess vänner känna oss extra stolta över att stödja en så viktig verksamhet för hela Musiksverige. Det som ingen gör någon annanstans, det gör Vadstena-Akademien med sin kombination av utbildning, forskning, konserter och föreställningar, som alltid överraskar och som utgör en mycket viktig plattform för unga artistkarriärer både i Sverige och utomlands. För att inte tala om den fantastiska miljö för intellektuellt och konstnärligt skapande som just Vadstena erbjuder!

Sommaren 2016 fick vi under samlingsrubriken "Kär och galen" se två föregångsverk från 1780-talet – det komiska sångspelet *Nina* och den tragiska operan *Comala* – och hänge oss åt vad man ansåg olycklig kärlek kunde resultera i för två kvinnor från den tiden. Kammarmusikkademierna var en annan höjdpunkt.

Om ni har missat eller vill återuppliva sommarminnena rekommenderar jag er att ta del av olika inspelningar från och om föreställningarna. Gå in på hemsidan, www.vadstena-akademien.com och klicka på rutan "Lyssna".

På s. 3 gör Lars Grahn en intervju med sommarens scenograf Ann-Margret Fyregård. Nils Spangenberg ger en återblick på s. 4, men ser också framåt. Under kommande sommar flyttas vi närmare vår egen tid i en helt ny opera av den svenske tonsättaren B. Tommy Andersson, baserad på Oscar Wildes komedi *The Importance of Being Earnest* (1899) med ingen mindre än hovsångerskan Ingrid Tobiasson i en roll. Premiären beräknas till den 21 juli. Barocktiden uppmärksammas i en workshop med dansare och musiker

FOTO: MARKUS GÄRDER

Saara Rauvala som Nina (beskuren bild).

ledda av Karin Modigh och Dan Laurin.

En resa för medlemmarna finns ännu inte inplanerad, men om det blir någon kommer det att bli till hösten. I stället tänkte vi satsa på två intensiva vänföreningsdagar helgen 29-30 juli med program och årsmöte på Gamla Teatern, söndagsföreställning på eftermiddagen och lunch/middag någon av dagarna. Närmare program kommer i nästa nummer av *Oxögat*.

En stor satsning görs på att värva nya medlemmar och vi vill uppmana alla konstälskande sponsorer att stödja verksamheten. Vi behöver alltid mer medel till stipendier. Den 18 maj anordnas en vårkonsert med VA:s stipendiater på Riddarhuset i Stockholm där vår styrelseledamot och ambassadör Loa Falkman kommer att vara värd och även

framträda. Vi hoppas detta skall sprida kännedomen om Akademien och locka fler också från huvudstadsregionen!

Sist men inte minst: Vadstenas berömda musiklinje vid Folkhögskolan har räddats och kommer att få ett fortsatt liv och än starkare ställning som Vadstena Sång- och Pianoakademi där Vadstena-Akademien är en av två huvudmän. Den dramatiska historien bakom räddningsaktionen berättas av Lars Grahn på s. 4.

Varmt tack för ert värdefulla stöd!

Inga Lewenhaupt,
VAV-ordförande.

OXÖGA

"Oxöga, oval åskådaröppning i sluten teaterloge, efter det motsvarande fr. *oeil de boeuf*, vilken beteckning gives runda fönsteröppningar i allm." [Svensk Uppslagsbok, 1934 års upplaga.] Oxögat ger möjlighet att observera utan att bli observerad och har fått ge namn åt vänföreningens förnyade medlemsblad.

VADSTENA-AKADEMIENS VÄNFÖRENINGENS STYRELSE 2016-2017

ORDFÖRANDE: **Inga Lewenhaupt**,
070-721 46 07, inga.lewenhaupt@gmail.com

SEKRETERARE: **Rebecka Millhagen Adelswärd**, 070-753 29 99,
rebecka.millhagen@telia.com

KASSÖR OCH MEDL. REGISTRET:
Kerstin Ramå, 070-249 01 89,
kerstin.rama@gmail.com

MEDLEMSANSVARIG:
Eva Andrén Forsmark, 073-320 65 10,
eva.af@live.se

KLUBBMÄSTARE: **Christer Casell**,
0143-141 22, casell.014314122@telia.com

AMBASSADÖR: **Loa Falkman**, 070-855 04 23,
rosy.falkman@telia.com

REDAKTIONSRÅD: **Lars Grahn**,
070-588 34 50, grahnlars@telia.com

LEDAMOT: **Ture Rangström**,
070-536 82 09, rangstromture@gmail.com

PUBLIKANSVARIG: **Viveca Sørensen**,
073-938 01 04, vivecaoes@outlook.com

För medlemskap, adressändring eller mer information: Eva Andrén Forsmark, se ovan.

Vänföreningens bankgiro: 294-4569

REDAKTION: Rebecka Millhagen Adelswärd, Inga Lewenhaupt och Lars Grahn.

GRAFISK FORM: Anna L Andrén
TRYCK: Ala Tryck, Vadstena 2016

ÅRSMÖTE

Vänföreningens års- möte den 31 juli 2016

AV REBECCA M. ADELSWÄRD

Ordföranden Inga Lewenhaupt välkomnade ett nittiotal personer till föreningens 39:e årsmöte som ägde rum i Vadstena folkhögskolas stora konferenssal. Hon uttryckte sin glädje över att se att så många medlemmar valt att komma till mötet. Årsmötet valde Inga Lewenhaupt och Rebecka Millhagen Adelswärd till mötesordförande respektive mötessekreterare. Magnus Vahlquist och Maud Normell utsågs till protokolljusterare.

Ordföranden redogjorde för styrelsens förslag efter samråd med Akademien om stipendier till sångarna för förtjänstfulla insatser i konserter och operorna *Nina* och *Comala*:

20 000 kr ur *Fonden till Ingrid Maria Rappes minne* till sopranen Elisabet Einarsdóttir. 17 500 kr ur *Lars Kritz' fond* till sopranen Hanna Fritzson. 17 500 kr ur *Lars Kritz' fond* till cellisten Adriana Isaku. Från *Märta Christina Vahlquists stipendiefond* gavs 25 000 kr till slagverkaren Angelina Mangs och 25 000 till sopranen Sigrid Vetleseter Bøe (medel disponerade av Akademien). *Britt Ekbergs stipendium* på 25 000 kr tilldelades sopranen Saara Rauvala.

Styrelsens förslag till användning av föreningens disponerade medel fastställdes.

De sex stipendiaterna tackade med ett musikprogram: Slagverkaren Angelina Mangs framförde *Tchik* av N. Martynciow. Saara Rauvala sjöng *Widmung* av R. Schumann till pianoackompanjemang av Sofia Nilsson. Cellisten Adriana Isaku spelade ur *Solosuite för cello* av J.S. Bach. Hanna Fritzson och Sigrid Vetleseter Bøe sjöng den s.k. Brevduetten ur *Figaros bröllop* av W.A. Mozart till pianoackompanjemang av Marion Erlandsdotter.

Ordföranden föredrog verksamhetsberättelsen jämte resultat- och balansräkningarna för år 2015. Under året betalade medlemmar var 471 varav 150 ständiga inklusive två företagsmedlemmar.

Det ekonomiska resultatet var något mindre än föregående år till följd av det gradvis minskande medlemsantalet och produktionskostnaderna för det nya medlemsbladet *Oxögat*, som utkommer med 3 nr/år. Även föreningens inkomster av eget kapital hade minskat till följd av ränteläget och den allmänna nedgången på aktiemarknaden.

Verksamhetsberättelsen samt resultat- och balansräkningarna för 2015 godkändes.

Beslöts enligt styrelsens förslag att från vänföreningen, trots något sämre resultat, även detta år överföra 50 000 kronor till Akademiens operaproduktion.

I enlighet med §7 i föreningens stadgar skall styrelsen bestå av ordförande, kassör, sekreterare och minst fyra, högst sex övriga ledamöter. Ordföranden utses för tiden fram till påföljande årsmöte. Varje år utses hälften av övriga styrelseledamöter för en period av två år. Valberedningens förslag föredrogs av Maria Waxegård (smk). Årsmötet beslutade i enlighet med detta om oförändrat antal övriga ledamöter, sex stycken. Ordföranden omvaldes på ett år i enlighet med valbered-

FOTO: LARS GRAHN

Årets stipendiater gläds: slagverkaren Angelina Mangs, sopranen Hanna Fritzson, sopranen Elisabet Einarsdóttir, cellisten Adriana Isaku, sopranen Sigrid Vetleseter Bøe och sopranen Saara Rauvala.

ningens förslag. Kassören Kerstin Ramå kvarstår enligt föregående årsmötesbeslut ytterligare ett år. Sekreteraren Rebecka Millhagen Adelswärd omvaldes på egen begäran på endast ett år.

Av övriga styrelseledamöter kvarstår enligt föregående årsmötesbeslut Christer Casell och Loa Falkman ytterligare ett år. Lars Grahn, Ture Rangström och Viveca Sørensen omvaldes på två år. Då Viveka Anderberg Åkerhielm avböjt omval föreslog valberedningen nyval av Eva Andrén Forsmark på två år.

Valberedningen föreslog vidare omval på ett år av de ordinarie revisorerna Bo Ribers och John Waller samt av revisorsersättarna Arne Svahn och Karl-Erik Svensson. Årsmötet beslutade i enlighet härmed.

Även valberedningen bestående av Maria Waxegård (sammankallande), Inger Wiik och Jan Johansson omvaldes.

Styrelsen föreslog en höjning av medlemsavgiften (från den 1 januari 2017) från 200 kr till 300 kr för enskild medlem, från 300 kr till 500 kr för gifta par, från 2 000 kr till 3 000 kr för ständig medlem, 5 000 kr för par samt oförändrat 5 000 kr för företagsmedlem.

Höjningen föreslogs mot bakgrund av att medlemsavgiften varit densamma i tio år men även av de minskade intäkterna till följd av vikande medlemsantal och ökade kostnader för produktionen av *Oxögat*.

En diskussion följde med utgångspunkt i frågor från enskilda medlemmar om huruvida kostnaderna för den vidgade medlemsinformationen genom *Oxögat* var motiverade och vilka övriga strategier styrelsen hade för medlemsvärvning i syfte att öka intäkterna till föreningen. Några medlemmar vittnade också om hur mycket de uppskattade *Oxögat* och den mer fördjupade information om Akademiens och vänföreningens verksamhet som tillhandahålls där.

Sekreteraren redogjorde kort för syftet med det innehållsligt och grafiskt mer ambitiösa medlemsbladet, som en del av föreningens informationsarbete och marknadsföring. I detta sammanhang betonades även vikten av mer företagssponsring för att täcka de tek-

niska kostnaderna. Lars Grahn framhöll att medlemmarna bör inkomma med uppgifter om e-postadresser så att föreningen i framtiden skulle kunna maila ut medlemsinformation som en pdf och att endast ett nummer av *Oxögat* då behöver tryckas per år. Detta skulle kunna minska produktionskostnaderna rejält. Styrelsen måste också bli mer aktiv i sin medlemsvärvning genom kampanjer i likhet med de medutskick till andra föreningar som gjorts tidigare och som hade givit ett gott resultat.

Årsmötet beslutade i enlighet med styrelsens förslag om en höjning av medlemsavgifterna.

Ordföranden berättade om de operaerbjudanden som inkommit från Musik på Slottet och Dalhalla och vilka föreningens medlemmar gått miste om då e-postadresserna inte fanns tillgängliga för utskick. Hon uppmanade på nytt medlemmarna att genast meddela aktuella e-postadresser till medlemsansvarig.

Inger Wiik tackade styrelsen på årsmötets vägnar för det gångna året.

Ordföranden uppvaktade Nils Spangenberg och Inger Wiik som nyligen hade fyllt jämna år med champagneflaska och blommor. Hon avtackade styrelseledamoten Viveka Anderberg Åkerhielm för förtjänstfulla insatser i styrelsen och utdelade blommor.

Slutligen tackades Viveca Sørensen och de av henne samordnade och uppskattade programvärdarna.

Ordföranden avslutade därefter årsmötet.

Efter årsmötet berättade ordföranden lite ur vänföreningens nu 40-åriga historia och illustrerade några grundregler beträffande äldre tiders skådespelarkonst under rubriken "Drömmar och verklighet – då och nu".

Vid middagen gav Nils Spangenberg en engagerande introduktion till kvällens två verk i föreställningen *Kär och galen* på Slottet.

Ett lotteri arrangerades av Christer Casell, som själv skänkte två oljetavlor av en rysk konstnär. Inga Lewenhaupt bidrog med ett bokpaket och Viveka Anderberg Åkerhielm med en bok.

Ann-Margret Fyregård visar sin scenmodell för operorna i "Kär och galen".

Scenen ska vara en klanglåda

AV LARS GRAHN

Teater och opera är inte bara tal, sång och musik utan också fysiska rum och klädda, rörliga gestalter. Det är något man ser framför sig och det visuella är en nödvändig del av föreställningens innebörd. I Vadstena-Akademiens operor ges mycket omsorg åt det man ser. Detta är värt särskild begrundan.

Den förlidna sommarens dubbeluppsättning "Kär och galen" – Giovanni Paisellos *Nina* och Pietro Morandis *Comala*, båda från det sena 1700-talet – utspelas i ett lätt begripligt rum, Vasaslottets brölloppsal, där en vindlande träkonstruktion rests och utgör den egentliga spelplatsen. Scenbilden ger ett "dynamiskt intryck", skriver Erik Graune i sin recension i tidskriften *Opera* nr 4, 2016.

Rummet och kostymerna har skapats av Ann-Margret Fyregård, erfaren scen- och dräktformgivare, som bland mycket annat varit scenografiassistent på Ingmar Bergmans *Fanny och Alexander*, designat kostymerna till Molières *Den girige* på Stockholms stadsteater och Giuseppe Verdis *Rigoletto* på Operan, gjort scenografi till Samuel Becketts *I väntan på Godot* på Göteborgs stadsteater och nu i höst till *Rikard III* på Södra teatern i Stockholm. På Stockholms Dramatiska högskola undervisar hon i kostymdesign.

Scenen och kläderna kan naturligtvis inte tänkas bort ur "Kär och galen". De labyrintiska träspångerna och de fängslande dräkterna etablerar verkens värld och personer, ljusa som mörka, klassicerande och romantiska.

Den som sett föreställningen har fått ett påtagligt rum, skapat av fantasin, att minnas och förhålla sig till. Bräder som föreställer världen – och kan belysas underifrån – har ritats och uppförts i rejält trävirke, kläder har skissats och sytts upp i berörbart stoff. Hur går de här förvandlingarna till?

"Min uppgift är att i nära samarbete med regissören formge det som publiken ser på scenen, rummet", säger Ann-Margret Fyregård. "Jag vill också ge ljussättaren möjlighet att leka med ljuset. Och så ska ju skådespelarna och sångarna kunna gå och vara i rummet på ett meningsfullt sätt."

Att åstadkomma detta kräver långt förberedelsearbete. Ann-Margret Fyregård fick förfrågan redan våren 2015 av regissören

Lotta Rudman patinerar kostymer vid Klosterträdgården. Kostymskiss till *Nina*, som sjöngs av Saara Rauvala.

Deda Cristina Colonna och svarade snabbt ja. Sen vidtog läsning och lyssning och många samtal. Även dirigenten Mark Tatlow deltog i överläggningarna. Idén att orkestern skulle sitta bland sångarna gjorde honom glad och man provade den med hjälp av stolar och notställ på Lilla Akademien i Stockholm.

Scenbilden föreställer både en skog i det skotska höglandet (*Comala*) och en trädgård i en varm italiensk landsbygd (*Nina*). Den är labyrintisk, vilket tillför dynamik till en historia som kan verka lite statuarisk, om man ska vara kritisk. Ville du med din scenografi förändra detta stillastående?

"Ja, jag försökte göra ett spännande rum, där sångarna kan vara både framför och bakom. Det kan bli stort avstånd mellan någon som står längst ned och någon högst upp. Det blir visuellt dramatiskt."

Den förfinade klätterställningen inbjuder verkligen till livligt spring och rolig kurragömmalek.

Sen ska figurerna också se något ut, de ska kläs på.

"I *Nina* inspirerades jag av måleri från slutet av 1700-talet, lite rokoko, och med empirireliv i klänningarna, rent och enkelt. *Comala* inbjuder mer till fantasi. Jag har naturligtvis tittat på de gamla sagorna men tillåtit mig en blandning av dåtida och modernt, korta kjolar och boots. *Comala* får bära ett pilkoger på ryggen när hon och hennes väninna går på jakt i skogen. Här behövdes färg: rött, ockra, grönt. *Comala* var nog roligare att göra, den är galen på något sätt."

Dräkterna är utprovade och sydda i Vadstena-Akademiens ateljé under ledning av Sanna Holmqvist och patinerade av Lotta Rudman ute vid Klosterträdgården.

Vad ska man tänka när man ser de stiliga herrarna i eleganta halmhattar? Det är lite av Fred Astaire över åtminstone en av dem. Ja, hatten syftade faktiskt på honom, även om halmhattar också förekom i slutet av 1700-talet, påpekar Ann-Margret Fyregård. En annan tid tillåts bryta in.

Hur kan man beskriva ditt specifika scenografiska uttryck?

"Jag arbetar mycket med färg i kostymerna och med scenrum som är dämpade. Scenen ska vara som en klanglåda och lyfta fram sångare och skådespelare."

Hanna Fritzson med färgstark dräkt och koger i rollen som Comala.

FRÅN VA:S KANSLI

Bästa vänförening!

AV NILS SPANGENBERG

Sommaren 2016 blev fullspäckad av musik, klingande i slottet, på Gamla teatern, i Klostermuseet, i Klosterkyrkan, i Medevi, på Storgatan i Vadstena och på flera andra platser i regionen. Precis så som det skall vara i enlighet med stiftens stadgar, där vi bland annat "har till syfte att bedriva konsertverksamhet i Östergötlands län, företrädesvis Vadstena".

Vår slottsproduktion "Kär och galen" blev både en kritiker- och publiksuccé med hundraprocentigt utsålda föreställningar. Den nystartade Kammarmusikakademien genererade också nöjda instrumentalister och många välbesökta konserter. Till det ännu fler konserter, bland annat en oförglömlig *Winterreise* med Jakob Högström och Magnus Svensson, symposier samt barnguidningar med musik.

Sommaren 2017 blir det mer ny opera. Och en kul sådan: *The Importance of Being Earnest*. Oscar Wildes geniala och sylvassa komedi blir till opera med musik av B. Tommy Andersson. B. Tommy har haft stora internationella framgångar med sin musik under de senaste åren, hans vackra, uttrycksfulla och virtuosa musik brukar slå an hos de flesta lyssnare. Regissör och librettist är William Relton. Som engelsman har han en nära relation till både Oscar Wilde och till pjäsen. En lysande grupp sångare med hovsångerskan Ingrid Tobiasson i spetsen som gäst och mentor i rollen som den imposanta och inte så litet skräckinjagande Lady Bracknell.

Den lyckade Kammarmusikakademien återkommer med nya unga talanger och vi kommer även att smygstarta ett spännande projekt som får sin fulla utformning år 2018. Under sommaren 2017 genomför vi en workshop med unga dansare och barockmusiker. Barockdansen har fört en tynande tillvaro här i Norden under de senaste decennierna, men alls icke på kontinenten, tvärtom. Genom Karin Modigh, koreograf och dansare, verksam framförallt i Frankrike, kommer vi att få ta del av de allra senaste forskningsresultaten inom fantastiska konstformer som spänner mellan opera, balett och skådespel. Karin Modigh och professor Dan Laurin kommer att leda detta spännande projekt. Lite hemlighetsfull måste jag ju vara ...

Musikutbildningen säkrad i Vadstena

AV LARS GRAHN

Efter en lång tids oro är musiklivet i Vadstena nu i det närmaste säkrat för framtiden. Inom kort får den mer än fyrtioåriga musiklinjen vid folkhögskolan en ny och starkare ställning som Vadstena Sång- och Pianoakademi. Vadstena-Akademien ges en viktig uppgift som en av två huvudmän.

För två år sedan var situationen osäker. I november 2014 blev det känt att Linköpings stift med biskop Martin Modéus i spetsen önskade skilja musiklinjen från övriga linjer på skolan, i praktiken lägga ned den. Nyheten var uppskakande för många. Musiklinjens ledare sedan 2012, Anna-Carin Strand, tog telefonen och ringde två samtal. Det första gick till Vadstena-Akademien.

"Jag agerade blixtnabbt i rena förskräckelsen", säger Nils Spangenberg, Akademiens vd och musikaliske ledare. "Vadstena utan musiklinjen gick bara inte att tänka sig. Förutom vårt samarbete som alltid fungerat på bästa sätt så insåg jag konsekvenserna för det svenska musiklivet i stort. Musiklinjens betydelse för återväxten är enorm."

Nils kastade sig på datorn och skrev ett ilsket men genomtänkt brev till skolans styrelse och kontaktade ett antal av sina bekanta i det svenska musiklivets toppskikt. "Resultatet lät inte vänta på sig."

Det andra samtalet gick till Marie-Louise Beckman, dåvarande kyrkomusiker i Vadstena. Hon och hennes kolleger kyrkoherde Torbjörn Ahlund och komminister Christer Staaf reagerade lika starkt och sände en skrivelse å församlingens vägnar.

Anna-Carin Strand kände sig åter överrumplad. På musiklinjen visste man ju att man hade stöd, i varje fall muntligen, men att få så många och tunga skriftliga uttalanden var omtumlande. Opinionsen gjorde intryck också på folkhögskolans styrelse. Den omedelbara följden blev därför att nedläggningsbeslutet sköts upp och en ny utredning med Åse Berglund som ledare fick i uppdrag att

finna nya vägar att driva musikutbildningen vidare. Klart var att stiftet inte ville låta den vara kvar i folkhögskolan.

Man har fått 2016/17 som ett "bryggår" finansierat av Vadstena kommun, Region Östergötland, stiftet och vissa privatpersoner. Därefter blir Folkuniversitetet Öst och Vadstena-Akademien huvudmän för Sång- och pianoakademien som en konst- och kulturutbildning under Myndigheten för yrkeshögskolan. Staten tar därmed över ansvaret från Linköpings stift. Slutligt beslut fattas sannolikt i slutet av januari.

Sång- och pianoakademien vänder sig till "målinriktade pianister och sångare" som vill fördjupa sig inom den västerländska konstmusiken och i kammarmusikaliskt samarbete. Programmet bygger på den tidigare musiklinjen och skall utvecklas till "en helt enastående konst- och kulturutbildning", säger man i underlaget för myndighetens beslut. Huvudämnet är romanstolkning, vilket gör utbildningen unik i Sverige och även bidrar till bevarade av vårt kulturarv.

Vad blir nytt när musikutbildningen omvandlas till "akademi" och får Vadstena-Akademien som konstnärlig huvudman?

"Man kommer att känna igen sig i mycket av det vi nu gör", säger Anna-Carin Strand. Genom samverkan med VA blir det dock fler möjligheter till scenisk produktion, kurser i konstnärlig konception, marknadsföring och därtill workshops med regissör och dirigent. Hon hoppas också på en repetitörgren för pianocoacher som har vana att arbeta ihop med sångare.

För Vadstena-Akademien öppnar sig möjligheter genom att skolformen blir direkt högskoleförberedande. "Folkhögskoletanken har egentligen aldrig passat denna elitutbildning. Den direkta samverkan med oss, en operainstitution, kommer att vara helt unik. Allt blir egentligen så mycket bättre", anser Nils Spangenberg. "Det finns oändliga möjligheter att vässa den redan magnifika utbildningen till största excellens! Och för Akademien blir det i högsta grad stimulerande."

"Jag och hela kollegiet tar emot det med öppna armar", säger Anna-Carin Strand.

Musiklinjens kör repeterar under ledning av Anna-Carin Strand.